

بازشناسی نقش حیاط مرکزی در آسایش حرارتی خانه های سنتی - اقلیم گرم و خشک

حامد گنجی صفار^۱، منصور نیک پور^{۲*}

^۱ گروه معماری، موسسه آموزش عالی بعثت، کرمان، ایران

Hamed.ganji.saffar74@gmail.com

^۲ گروه معماری، واحد بزم، دانشگاه آزاد اسلامی، بزم، ایران

چکیده

حیاط مرکزی نقش بسزایی بر هویت معماری ایرانی به خصوص در خانه های قدیمی ایرانی داشته است. از طرفی دیگر هم بررسی انرژی در خانه به خصوص در سال های اخیر در الویت قرار داشته و دارد. خانه معمولا از دو بخش فضای باز و فضای بسته تشکیل شده است به علت اینکه در طول سال در اغلب نواحی ایران (مرکزی و جنوبی) مدتی از سال حدود نیمی هوا سرد و نیمی دیگر هوا معتدل و گرم است و بیشتر فعالیت های درون خانه در فضای باز صورت می گیرد با توجه به آن که نقش پدیده های جغرافیایی و محیطی در شکل گیری فضای باز یا حیاط خانه ها کمابیش آشکار است و همچنین عوامل فرهنگی را به عنوان عوامل اصلی شکل دهنده انواع حیاط در خانه سنتی می توان نام برد. حیاط مرکزی در تعدیل شرایط نامناسب آب و هوایی به خصوص در مناطق گرم و خشک نقش بسزایی در ایجاد آسایش حرارتی ساکنان داشته به همین جهت که معماری سنتی با استفاده از حیاط مرکزی توانسته شرایط آسایش حرارتی انسان با استفاده از انرژی پاک و تجدیدپذیر فراهم کند. و این تعریفی از نقش و ضرورت نقش حیاط مرکزی در معماری پایدار است. هدف از تحقیق پیش رو مطالعه نقش حیاط مرکزی در معماری بومی است و مشخصا به این پرسش پاسخ داده می شود که حیاط مرکزی چگونه در رسیدن به آسایش حرارتی ساکنین تاثیر گذار بوده است. روش تحقیق با توجه به تحقیقات پیشین بوده است و نتایج این پژوهش نشان می دهد که یکی از عوامل شکل گیری فضای باز یا حیاط در خانه های سنتی ایران عوامل اقلیمی بوده است.

کلمات کلیدی: حیاط مرکزی، خانه ایرانی، خانه سنتی، آسایش حرارتی، اقلیم گرم و خشک

مقدمه

حیاط مرکزی در اقلیم گرم و خشک برای مدتی طولانی در معماری سنتی ایران مورد استفاده قرار گرفته است. علاوه بر این که حیاط مرکزی، از لحاظ اجتماعی دارای اهمیت بود، از دوره صفوی به بعد خرداقلیمی را در داخل ساختمان ایجاد میکرد که کوچک، خنک و نمناک بود و میزان انرژی درخواستی برای خنک کردن ساختمان را کاهش میداد. این عنصر فضاهای معماری مختلف مانند درها و پنجره ها را سازماندهی میکرد که همه به سوی آن باز می شدند (خلیلی و امین دلداد، ۱۳۹۲). اما اقلیم یکی از مهمترین عواملی است که در شکل گیری اصول معماری مسکونی در منطقه های زیادی از ایران نقش داشته که دو عامل تابش خورشیدی و باد نقش تعیین کننده ای دارند. در این خیلی از مناطق ایران در ماه های خرداد، تیر و مرداد شرایط بیوکلیمایی سخت حاصل از برودت هوا حاکم است. و وزش باد نیز به دلیل حمل شن های روان، زندگی مردم را تحت تاثیر خود